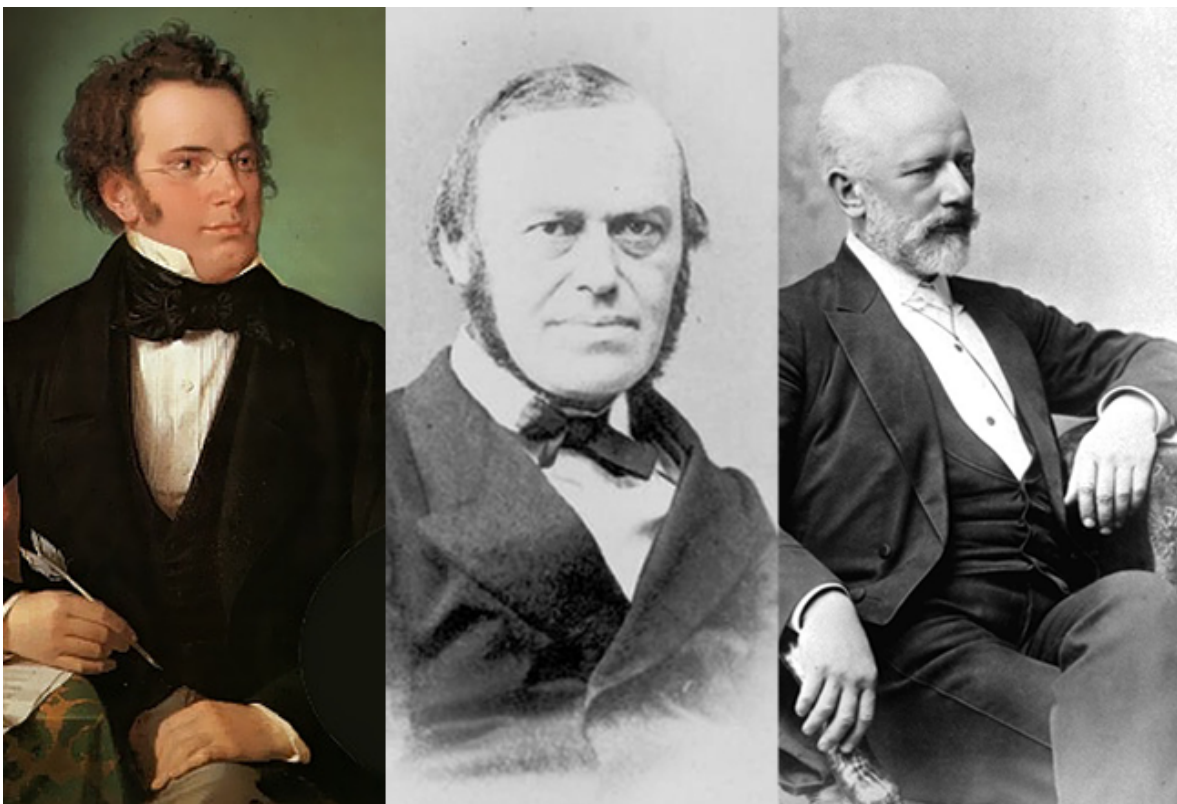

PROGRAMA núm. 17

“Somnis i fantasies de la música incidental”

**F. SCHUBERT
FERDINAND DAVID
P. I. TCHAIKOVSKY**

[TEMPORADA III]

JOSB *Passió per la música*

JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

F. SCHUBERT

F. SCHUBERT – Obertura Rosamunda, D 644 (1823)

(n. 31 Gener 1797 / m. 19 Novembre 1828, Viena)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 2 trompetes, timbals, cordes.

Durada: aprox. 11 minuts.

Obres relacionades: Impromptu núm. 3 D.935 per a piano sol, Quartet de corda No.13, D.804 utilitza el tema en el *Andante*.

La música incidental de Schubert per a l'obra Rosamunde va ser un fracàs. Es va interpretar només tres vegades. L'obertura associada a la música de Schubert per a la obra de Helmina von Chézy, Rosamunde, va ser composta originalment com a part d'un conjunt anterior de música incidental per a l'obra de Georg Ernst von Hofmann, Die Zauberharfe («L'arpa màgica») i va ser escoltat per primera vegada en aquest context el 19 d'agost del 1820, més de tres anys abans que Rosamunde es presentés en el mateix escenari. Schubert Va començar a compondre l'obra incidental pel drama Rosamunde el 30 de novembre de 1823 i va acabar el 18 de desembre de 1823, dos dies abans de l'estrena. No es va deixar gaire temps per assajar la música o els dos ballets de la producció, i no hi havia cap moment per compondre una obertura. De fet Schubert mai no va compondre una obertura. De fet Schubert mai no va compondre una obertura a Rosamunde. En comptes d'això, va utilitzar una obertura ja composta per a un treball anterior. El drama Rosamunde, Princesa de Xipre, va sobreviure per exactament dues actuacions. Helmina von Chézy (née Wilhelmina Christiana Klencke, 1783-1856) va ser una escriptora ambiciosa però poc talentosa, el nom de la qual es recorda pel seu bon gust en la música i la seva persuasió amb dos grans compositors del seu temps. Va escriure el llibret de l'òpera Euryanthe de Carl Maria von Weber, i es va preparar per a l'estrena d'aquest treball a Viena l'octubre de 1823, que es va adherir a Schubert i li va convèncer a compondre música incidental per a la seva obra de teatre Rosamunde, Fürstin von Zypern ("Rosamunde, princesa de Xipre"), que es va estrenar dos mesos més tard (20 de desembre). L'òpera de Weber va gaudir d'una estrena reeixida, tot i que el desafortunat text de Chézy li va impedir que circulés molt després d'això. Rosamunde, però, no tenia cap esperança des del principi, i va desaparèixer després de només dues actuacions; La contribució de Schubert va ser l'única part d'aquesta empresa per sobreviure, i es continua realitzant i

gaudint per si sola. La posteritat, doncs, no pot ser generosa per a Helmina von Chézy per la música que va generar, si no pels seus propis esforços creatius. Cal assenyalar que al voltant d'un mes abans de la seva mort, Schubert va establir un dels seus poemes en una de les seves últimes i més notables cançons, Der Hirt auf dem Felsen ("The Shepherd on the Rock"), una peça estesa amb clarinet obligat. Sigui com sigui, és una música encantadora amb molts canvis d'humor, molt teatral i fàcil d'escoltar, és una peça càlida i lírica, començant per una introducció fosca en do menor que avança una secció alegre en forma de sonata que fa grans delícies en la tonalitat major, amb una escriptura melòdica extraordinària. La música comença amb acords ferotges i punyents, i de sobte es torna inquietant, a mida que entren els instruments de vent fusta. Això és ràpidament seguit d'un episodi de vals, després d'una melodia de corda dolça, i finalment un retorn als sons ferotges de l'obertura. Aquesta secció acaba amb quatre frases pianissimo seguides d'un acord fortissimo. L'estat d'ànim torna a canviar a una melodia enèrgica i ràpida dominada per les cordes, abans de ser presa per l'orquestra completa. Després d'una modulació, els vents de fusta s'incorporen i condueixen a un tema galopant amb els violins repetits a les cordes inferiors, recolzats per trompetes de tres puntes. La melodia lleugera de les cordes torna, i condueix cap al clímax de l'obra. La música torna a l'estat d'ànim pastoral abans de tornar a galopar cap al capvespre.

Qualsevol que sigui el seu origen i amb qualsevol nom, aquesta és una de les millors peces orquestrals de Schubert, plena de melodies bucòliques i meravelloses i demostra la seva característica bellesa i bon humor en una utilització magistral dels recursos de l'orquestra, que no va superar fins i tot en la seva gloriosa simfonia final. L'Obertura va ser utilitzat en una seqüència de ballet en la pel·lícula El fabulós Andersen (1952) de Samuel Goldwyn, amb Danny Kaye de protagonista.

FERDINAND DAVID

FERDINAND DAVID – Concertino per a trombó núm. 4 en Mi bemol major (1837)

(n. 19 Juny 1810, Hamburg, Alemanya / m. 18 Juliol 1873, Klosters, Suïssa)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, timbals, cordes.

Durada: aprox. 17 minuts.

Estrena: La peça es va estrenar l'any 1837 a la Gewandhaus de Leipzig amb Karl Traugott Queisser tocant la part solista i la direcció de Mendelssohn.

- I. Allegro maestoso
- II. Andante, marcia funèbre
- III. Allegro

Durant el segle XIX, el trombó va anar augmentant la seva presència en l'orquestra simfònica, i més encara després de l'estrena de la Simfonia fantàstica d'Hector Berlioz (1830), fins al punt d'esdevenir un instrument fixe en la plantilla de l'orquestra. El seu poc bagatge simfònic i el fort llaç que l'unia amb la música sacra (sovint era utilitzat en música d'església) feia que no hi haguessin concerts per a l'instrument com a solista. Al llarg del segle XIX el trombó agafaria cada cop més protagonisme en l'orquestra.

A Leipzig a principis del segle XIX hi havia un músic anomenat Carl Traugott Queisser que, segons els rumors, podia tocar qualsevol instrument de vent de la flauta piccolo al trombó baix, i tots els instruments de corda del violí al contrabaix. Tanmateix, els seus principals instruments semblaven haver estat el trombó i el violí. Al mateix temps va ser el mestre de concerts de l'orquestra Euterpe a la ciutat i el solista de trombo a la famosa orquestra de Gewandhaus sota Felix Mendelssohn-Bartholdy. Queisser era un bon amic de Mendelssohn, igual que el concertino de l'orquestra de Gewandhaus: un tal Ferdinand David. Es van conèixer i van tocar en quartet de corda, i en un moment de la dècada de 1830, Mendelssohn va prometre a Queisser un concert de trombó. No obstant això, el temps va passar ràpidament, i Mendelssohn es va enamorar, es va casar i va oblidar la seva promesa.

Quan Queisser li va recordar el fet, ell li va suggerir a Ferdinand David, que aleshores tenia 25 anys, que escrivís el concert, i el 1837 el Concertino Op 4 de Ferdinand David va ser estrenat a la Gewandhaus per Queisser sota la batuta de Mendelssohn. La peça va ser un gran èxit, i els trombonistes de tot Europa van començar a tocar el concert. El segon moviment, del que també va fer-ne una versió per a violí i piano, va ser interpretat en el funeral de Fernando David, i va esdevenir una de les obres més importants del seu catàleg. David ha estat més famós per ser un

professor de violí i pel fet de ser el músic que va estrenar el famós concert de violí de Mendelssohn, però sens dubte també va ser un compositor molt talentós amb una gran autocrítica. Es podria dir que potser massa, ja que va retirar la seva primera òpera "Hans Sachs" tot i tenir èxit amb això, i va decidir deixar de compondre i principalment treballar com a professor i violinista.

La peça va rebre la seva estrena als EUA l'any 1923 per l'Orquestra Simfònica de Cincinnati sota Fritz Reiner, però des d'aleshores s'ha perdut el material original de l'orquestra. L'any 1985 aquesta va ser reconstruïda per Christian Lindberg, basada en una reducció de piano existent, i Christian Lindberg també ha compost una cadència específica per a aquesta edició sobre l'Edició Tarródi. La peça ha estat gravada per Brett Baker, Michel Becquet, Michael Bertoncello, Cristian Ganicenco, Jürgen Heinel, Massimo La Rosa, Carl Lenthe, Christian Lindberg, Jacques Mauger, Armin Rosin i Branimir Slokar, entre d'altres.

El concertino per a trombó i orquestra op.4 de Ferdinand David consta de tres moviments, en el que el tercer és la reexposició del primer. El primer moviment és un allegro maestoso amb una cadència al final del moviment, el segon una marxa fúnebre i el tercer un allegro maestoso. El primer moviment està en Mib (modula a Sib), el segon en Dom, i el tercer en Mib. Actualment és obra obligada en gairebé totes les proves i oposicions per a trombó tenor arreu del món.

P. I. TCHAIKOVSKY

P. I. TCHAIKOVSKY – Suite "Trencanous" Op.71a (1869)

(n. 7 de maig de 1840 – Vótkinsk, Sant Petersburg / m. 6 de novembre de 1893)

Instrumentació: 2 flautes, flautí, 2 oboès, corn anglès, 2 clarinets, clarinet baix, 2 fagots, 4 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, tuba, timbals, percussió, celesta, arpa, cordes

Durada: aprox. 21 minuts.

- 1 - Obertura
- 2 - Marxa
- 3 - La xocolata (dansa espanyola)
- 4 - El cafè (dansa àrab)
- 5 - El tè (dansa chinesa)
- 6 - Trepak (dansa Russa)
- 7 - Dansa dels Mirllitons
- 8 - La Mare Gigogne i els Pallassos
- 9 - Dansa de la cirera de sucre de fades
- 10 - Vals de les Flors
- 11 - Pas de dos
- 12 - Vals final i apoteosi

De totes les seves obres, probablement les més famoses són la Obertura i la Suite del Trencanous de 1812. Una de les seves grans forteses és la seva rica orquestració i la introducció d'instruments inusuals. Va fer servir tirs de pistola a la primera i la celesta a la segona. No obstant això, Beethoven va ser el primer a utilitzar pistoles i Widor va ser el primer a utilitzar la celesta, malgrat els clars al contrari. Tot i així, el Cascanueces va ser la primera peça de música successora d'utilitzar la celesta i, a tots els efectes, va introduir aquest instrument al públic. El ballet explica la història d'una nena que rep un trencanous per Nadal. És en forma de soldat. Dorm i somia que tots els regals de Nadal cobrin vida i lluiten contra el Rei del Ratolí i els seus minions. Tchaikovsky va enllestir la seva Suite del ballet "El Trencanous" Op. 71a, al gener i febrer de 1892. Va ser l'única de les seves tres suites del ballet que es va publicar durant la vida del compositor. En el ballet, aquests vuit nombres corresponen a l'obertura; Març (Acte I, n. ° 2); La dansa de la fada del cirerer (Acte II, núm. 14, segona variació) [resumit]; Dansa russa (Trepak) (Llei II, núm. 12d); Cafè (dansa àrab) (Llei II, núm. 12b); Te (dansa xinesa) (Acte II, núm. 12c); Dansa de les flautes de canya (Acte II, núm. 12e); i Vals de les Flors (Acte II, n. 13). La Suite del ballet El Trencanous va ser compilat com a substitut de la balada simfònica The Voyevoda al programa d'un concert de la Societat Musical Russa a Sant Petersburg programat per al 29 de febrer / 12 de març de 1892, en què Tchaikovsky havia de realitzar les seves pròpies obres. Havent destruït la partitura de la balada La Voyevoda després de la seva estrena al novembre de 1891, Tchaikovsky va proposar substituir un conjunt de nombres del seu nou ballet El Trencaclosques, que es preparava per orquestrar.

Entre els esbossos del ballet supervivents, i també entre les notes dels manuscrits i altres documents, hi ha diverses variants dels títols de la Suite. Originàriament, Tchaikovsky va voler anomenar-la "Suite del ballet" "L'arbre d'abet" (Сюита из балета «Елка»), o Suite del ballet "L'arbre de Nadal" (Сюита из балета «Рождественская елка»), suggerint que el títol del ballet encara no s'havia resolt. Les primeres llistes de números per a la Suite també contenien Xocolata (Dansa Espanyola) i Final Waltz. El segon moviment - Danses característiques - va ser anomenat En el regne de dolços i joguines (В царстве лакомств и игрушек). El Danse des mirllitons va ser originalment Reed Pipes (Свирелки), i el Danse de la Fée Dragée va ser The Sweet Fairy (Фея конфект). Tchaikovsky havia començat a orquestrar els números a la Suite el 28 de gener i el 9 de febrer de 1892. El 31 de gener i el 12 de febrer de 1892 el primer número de la Suite estava preparat. Segons la nota de l'autor sobre la partitura del manuscrit, l'orquestració es va completar el 20 de febrer, a Maydanovo. La Suite es va presentar una setmana més tard del previst, en el novè concert de simfonia de la branca de Sant Petersburg de la Societat Musical russa els dies 7/19 de març de 1892, amb la realització de Tchaikovsky. La Suite es va convertir ràpidament en un favorit popular, i li seguiren d'altres actuacions destacades. El 9/21 de març el compositor va escriure a Pyotr Jurgenson: "La suite del ballet va tenir èxit. No crec que hagués danyat imprimir-la". La partitura completa de la suite va ser emesa per Jurgenson el maig de 1892, i les peces orquestrals al mes següent. A petició de la Societat Musical Russa, Tchaikovsky donó la partitura completa del manuscrit de la Suite a la biblioteca del Conservatori de Sant Petersburg i porta les inscripcions: "Al Conservatori de Sant Petersburg, com a record del concert el 7 de març de 1892 P. Tchaikovsky "[8]. Durant molts anys es creia que la partitura completa es va perdre, fins que va ser descoberta per casualitat pel director d'orquestra Yevgeny Zablotsky entre alguns documents no relacionats el 1946. Actualment es conserva a l'Arxiu Klin House-Museum (a1, n. 46), i consta de pàgines extretes de la partitura completa del ballet.

La Suite és una selecció de peces del ballet. La marxa mostra tota la força de l'orquestra amb un toc de bronze i percussió, sostingut per les cordes de pizzicato, un toc típic de Tchaikowsky.

Els mirlitons són un instrument musical en lloc de "kazoo", interpretat per nens. A la versió completa del ballet, la puntuació fa una crida a aquestes "flautes de joguina", però a la Suite s'utilitzen flautes. De totes les seccions del ballet, el Trepak és el més rus. Fins i tot en una actuació purament concertada, es pot imaginar l'espectacular salt de cosacs cuirats de cuir.

És a la dansa de la fada Sugar-plum que la celesta fa la seva primera aparició amb una orquestra. Tchaikowsky havia escoltat l'instrument, interpretat pel seu inventor, Mustel, poc abans d'escriure The Nutcracker. Widor havia escrit per a l'instrument abans, però aquesta era la primera vegada que es combinava amb una orquestra completa.

La dansa àrab es marca principalment per als vents de fusta i cordes silencioses, tot i que de vegades s'escolta la pandereta. El crit lamentable de l'oboè, en particular, recorda el so de l'oriental oriental. Aquí, Tchaikowsky revela l'obsessió romàntica amb l'exòtic.

L'exotisme de la Dansa àrab es fa ressò de la dansa xinesa, amb l'ús del glockenspiel i el triangle.

El Vals de les Flors pot ser la part més popular de la Suite Nutcracker. No té gaire comentari. Una música sùblim per la seva senzillesa, sensibilitat i exquisidesa.